

Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Teitl yr Adroddiad	Ysgol Abersoch
Dyddiad y cyfarfod	21 Hydref 2021
Swyddog Perthnasol	Gwern ap Rhisiart, Swyddog Addysg Ardal
Aelod Cabinet Perthnasol	Cynghorydd Cemlyn Rees Williams

1. Penderfyniad Y Cabinet, 28 Medi 2021

Yn dilyn penderfyniad gan y Cabinet ar 15 Mehefin 2021, cyhoeddwyd rhybudd statudol ar 25 Mehefin 2021 o'r bwriad i weithredu cynnig i gau Ysgol Abersoch, a darparu lle i ddisgyblion yn Ysgol Sarn Bach, gan gychwyn cyfnod gwrthwynebu o 28 diwrnod, yn unol â Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013, a'r Cod Trefniadaeth Ysgolion.

I atgoffa aelodau, dyma'n gryno yw elfennau statudol y broses sydd ynghlwm â chynnig (yn yr achos yma) i gau ysgol:

1. Cynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig
2. Ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad a phenderfynu a ddylid symud ymlaen â'r cynnig
3. Cyhoeddi rhybudd statudol o'r bwriad i weithredu cynnig gyda chyfnod gwrthwynebu o 28 diwrnod
4. Ystyried unrhyw wrthwynebiadau a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod gwrthwynebu, a phenderfynu os dylid gweithredu'r cynnig ai peidio.

Ar 28 Medi 2021, ystyried y gwrthwynebiadau a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod gwrthwynebu a wnaeth y Cabinet (cam 4). Dylid cadw mewn cof bod y camau statudol blaenorol wedi eu cwblhau, a'r penderfyniadau hynny yn rhai terfynol bellach. Ni ellir felly ail ymweld â'r cynnig a'i addasu, ac mae'r Pwyllgor yn craffu ar benderfyniad y Cabinet i weithredu'r cynnig yn dilyn ei ystyriaeth o'r gwrthwynebiadau a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod gwrthwynebu. Yn benodol bydd yn ystyried y materion hynny a roddir fel rhesymau dros alw'r penderfyniad i mewn.

Fe nodir yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion:

“Os bydd gwrthwynebiadau wedi dod i law i gynigion awdurdod lleol, a bod angen penderfyniad o dan adran 53 o Ddeddf 2013, rhaid i'r awdurdod lleol beidio ag ystyried y cynigion hynny gyda meddwl caeedig. Rhaid i'r gwrthwynebiadau gael eu hystyried yn gydwybodol ochr yn ochr â'r dadleuon mewn perthynas â'r cynigion ac yng ngoleuni'r ffactorau a amlinellir yn adran 1.3 – 1.14 o'r Cod hwn.”

2 Ymateb y Cyngor i'r Gwrthwynebiadau

Mae'r Adran Addysg yn hyderus fod yr adroddiad ar y gwrthwynebiadau yn ymdrin ag yn ymateb i'r gwrthwynebiadau yn unol â gofynion y Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion 2013 a'r Cod cysylltiedig. Cyfeirir yn benodol yn adroddiad Cabinet 28 Medi at wrthwynebiadau yn ymwneud â'r yr effaith ar y gymuned a'r iaith Gymraeg, datblygiadau posib yn yr ardal, cludiant a theithio a dyddiad gweithredu'r cynnig. Mae ymateb y Cyngor i'r gwrthwynebiadau hynny wedi eu nodi isod.

Dylid nodi'n ogystal fod y gwrthwynebiadau a gyfeiriwyd at yr effaith ar y Gymuned a'r iaith Gymraeg, cludiant a theithio a dyddiad gweithredu'r cynnig wedi eu hamlygu a'u trafod ymhellach yn ystod y cyfarfod Cabinet – gellir gwyllo'r gwe-ddarllediad y cyfarfod [yma](#).

i. Yr effaith ar y Gymuned a'r Iaith Gymraeg

“Mae yr Adroddiad yn anghywir ac yn gamarweiniol rhan effaith ar y Cymuned er enghraifft iaith a diwylliant Cymraeg yn y tabl ar tudalen 714 mae yn dweud nad oes dim effaith ar yr iaith.”

Fe amlygir mai tudalen 714 o adroddiad Cabinet 15 Mehefin 2021, sydd eisoes wedi ei weithredu, a gyfeirir ato uchod. Serch hynny, nodir isod grynodedb o ymateb y Cyngor i'r gwrthwynebiadau yn ymwneud a'r effaith ar y gymuned a'r iaith, fel y nodwyd yn yr adroddiad a gyflwynwyd i'r Cabinet ar 28 Medi 2021.

Yn ystod y cyfnod gwrthwynebu, derbyniwyd nifer o sylwadau a oedd yn cyfeirio at ddylanwad yr ysgol ar iaith a diwylliant Abersoch ac o golli'r ysgol, byddai hynny'n cael effaith negyddol ar faint o Gymraeg fyddai'n cael ei siarad mewn amgylchiadau bob dydd ym mhentref Abersoch.

Mewn ymateb i'r sylwadau hynny, bu i'r Awdurdod gydnabod ymdrechion Ysgol Abersoch i ddatblygu sgiliau dwyieithog y dysgwyr yn ogystal â hyrwyddo pwysigrwydd y Gymraeg a'r diwylliant Cymreig yn ehangach yn y gymuned, gan gyfleu gwerthfawrogiad o gefnogaeth y gymuned i'r ysgol ac i'r iaith Gymraeg yn sgil hynny. Nodwyd fod y Cyngor hefyd yn cydnabod y pryderon ynglŷn â'r effaith posib ar yr iaith Gymraeg. Er hynny, disgwyliad yr Awdurdod yw bod holl ysgolion cynradd y sir yn cefnogi ac yn gwella'r defnydd o'r Gymraeg fel cyfrwng addysg ac iaith gymdeithasol disgyblion, gan mai'r un yw'r disgwyliadau ieithyddol ar gyfer holl ysgolion cynradd Gwynedd.

Er mwyn lliniaru unrhyw effaith negyddol posib ar y gymuned pe byddai'r cynnig yn cael ei wireddu, mae'r asesiad o ardrawiad cymunedol yn nodi pwysigrwydd sicrhau fod cymuned Abersoch yn cael ei chynnwys yng ngweithgarwch yr ysgol amgen, ac i annog cydweithio cymunedol rhwng yr ysgol amgen a chymuned Abersoch, lle'n briodol. Yn ogystal, nododd y Cyngor fod yr asesiad effaith ar y gymuned yn nodi y rhagwelir y byddai peth effaith negyddol yn deillio o gau'r ysgol. Fodd bynnag, nodir fod 9 (35%) o ddisgyblion Meithrin – Bl. 3 sydd yn byw yn nalgylch Ysgol Abersoch eisoes yn mynychu Ysgol Sarn Bach, o ganlyniad, deuir i'r casgliad fod cyswllt rhwng yr ysgol a'r ardal ehangach eisoes.

Cadarnheir fod y mater uchod wedi bod yn destun trafodaeth yn ystod cyfarfod y Cabinet ar 28 Medi 2021.

ii. Datblygiadau yn yr ardal e.e. tai a gwesty

“Nid yw yr Adroddiad yn cymeryd i ystyriad dyfodol Tai a Gwaith fydd yn dod ir rîm yn y Pentref (a) Mae Datblygiad Newydd o godi Gwesty Newydd fydd yn creu beth bynnag 40 swyddi llawn amser yn yr ardal - mi fydd y Gweithwyr ai Teulu angen adnoddau yn cynnwys Addysg i ein plant.

(b) Mae Llywodraeth Cymru yr Adran Tai ac Eiddo Cyngor Gwynedd a Cymdeithas Tai (sydd yn berchen ar tir yn y pentref) ar hyn o brud yn edrych i godi fwy o dai mae Llywodraeth Cymru wedi dweud fod grant ar gael i ddatblygu y tir yma i godi bosib 15 o dai.

Mae y Cymdeithas tai wedi cadarnhau fod cynlluniau wedi wneud yn barod ar safle Bryn Garmon.

Nid yw yr adroddiad yn sôn dim am y cynllun newydd gan yr Adran Tai ac Eiddo a dim am y datblygiadau sydd yn mynd ymlaen yn y Pentref a felly nid yw yr Adran Addysg wedi ymateb i gofynion Ddeddf Lles Cenedlaethau y Dyfodol wrth peidio gwneud hyn.”

Dylid nodi na dderbyniwyd unrhyw sylwad yn ystod y cyfnod gwrthwynebu oedd yn cyfeirio'n benodol at gynlluniau i ddatblygu 15 o dai ym mhentref Abersoch, na'r bwriad i ddatblygu safle Bryn Garmon.

Yn ystod y cyfnod gwrthwynebu mynegwyd anfodlonrwydd gan rhai nad oedd unrhyw sôn yn yr adroddiad am y 150 o swyddi newydd pan fydd gwesty'n cael ei adeiladu a'i agor yn Abersoch, gan annog teuluoedd lleol i aros yn yr ardal a chreu cyfle i deuluoedd newydd ddod i'r ardal.

Mewn ymateb i'r sylwad, nodwyd nad oes sicrwydd y byddai newidiadau demograffig i'r dyfodol a chynnydd yn nifer y swyddi'n lleol yn cynyddu niferoedd disgyblion Ysgol Abersoch. Byddai plant y dalgylch yn cael cynnig addysg o ansawdd uchel yn Ysgol Sarn Bach sydd 1.4 milltir i ffwrdd o bentref Abersoch.

Yn ogystal, derbyniwyd nifer o sylwadau yn nodi'r broblem ail-gartrefi sydd yn Abersoch a'r effaith mae hyn wedi ei gael ar yr ysgol. Yn ogystal, derbyniwyd nifer o sylwadau yn nodi mai un o'r rhesymau nad yw nifer y disgyblion wedi codi dros y blynyddoedd diwethaf yw'r diffyg tai fforddiadwy.

Mewn ymateb i'r gwrthwynebiadau a dderbyniwyd, nodwyd fod y Cyngor yn nodi'r sylwadau/gwrthwynebiadau, fodd bynnag, dymuna'r Cyngor nodi nad oes ganddo reolaeth dros y farchnad dai agored. Ym mis Rhagfyr 2020 fe wnaeth Cyngor Gwynedd fabwysiadu Cynllun Gweithredu a fydd yn buddsoddi £77m mewn dros 30 o gynlluniau penodol i daclo'r her gynyddol o ddiffyg tai addas i drigolion y Sir, gan gynnwys cynyddu'r nifer o dai fforddiadwy fydd ar gael i bobl leol. Caiff y Cynllun ei weithredu dros y 6 mlynedd nesaf gan gynnwys prosiectau megis cynyddu'r nifer o dai cymdeithasol yng Ngwynedd; prynu cyn-dai cymdeithasol a thai preifat i'w gosod ar rent fforddiadwy i drigolion Gwynedd; datblygu ein tai ein hunain er mwyn cynyddu'r cyfleoedd i drigolion Gwynedd gystadlu; gwrthod ceisiadau i godi amod person lleol ar gyn "dai Cyngor"; Cynllun Cymorth Prynu a Grantiau Prynwyr Tro Cyntaf i adnewyddu tai gwag. Mae union leoliadau rhai o'r cynlluniau hyn i'w cadarnhau yn dilyn ymarferiad o ymgynghori gyda chymunedau er mwyn sefydlu eu hanghenion tai.

Mae'r Cyngor yn ymwybodol y bydd angen cyfres o fesurau, nifer ohonynt tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y Cyngor ar hyn o bryd, os am allu sicrhau gwir degwch i drigolion lleol yn y maes tai. Mae'r Cynllun Gweithredu Tai yn un o'r mesurau hyn ac yn caniatáu i ni anelu i weithredu i'r eithaf o'n gallu uniongyrchol er mwyn ceisio unioni'r sefyllfa bresennol. Rydym hefyd yn cydnabod y byddwn angen parhau i ymgyrchu am newidiadau pellach cenedlaethol er mwyn cryfhau ein gallu i weithredu o fewn Gwynedd a bydd y Cyngor yn parhau i wneud hynny ar bob cyfle posib yn y maes tai, trethiant, trwyddedu a chynllunio.

iii. Cludiant a theithio

"Mae pryder wedi ei datgan rhan y ffordd droed rhwng Abersoch a Sarn Bach mae yr Adran addysg yn dweud fod cyswllt wedi bod gyda yr Adran Ffyrdd ond nid oes dim byd pendant wedi ei gyflwyno rhan datrys y risg yma sydd yn rhoi disgyblion mewn peryg. Mae yr Adran Addysg yn sôn am trefniadau cludiant sydd wrth gwrs yn ychwanegu at hinsawdd ac yn enghraifft drwg ir plant ar sut maer cyngor yn cymryd i estyriad effaith ar hinsawdd."

Cadarnheir fod y gwrthwynebiadau yn ymwneud â chludiant a theithio wedi eu trafod yn ystod cyfarfod y Cabinet ar 28 Medi 2021.

Derbyniwyd rhai gwrthwynebiadau oedd yn nodi pryderon am yr effaith posib ar drefniadau teithio i'r ysgol, gan amlygu fod y llwybr cerdded o Ysgol Abersoch i Ysgol Sarn Bach yn beryglus.

Mewn ymateb i'r gwrthwynebiadau hynny, nodwyd fod Strategaeth Cyngor Gwynedd ar gyfer addysg gynradd yn anelu at gyfyngu teithio o'r cartref i'r ysgol i daith un ffordd sydd heb fod yn fwy na 30 munud. Mae cludiant ar gael am ddim ar gyfer disgyblion ysgol gynradd sydd yn byw 2 filltir neu fwy o'r ysgol yn eu dalgylch.

Gan fod y llwybr o Abersoch i Ysgol Sarn Bach yn cael ei hystyried fel un peryglus, byddai cludiant yn cael ei ddarparu yn unol â Pholisi Cludiant ysgolion y Sir.

Bu i rai gwrthwynebwyr hefyd nodi y byddai'r cynnig yn cael effaith ar yr amgylchedd gan y byddai angen teithio ymhellach i'r ysgol. Mewn ymateb i'r sylwadau hynny, gan fod bws eisoes yn cludo plant cyfnod allweddol 2 o Abersoch i Ysgol Sarn Bach, ac ein bod yn rhagweld y bydd digon o le ar y bws hwnnw (neu fws mwy) ar gyfer plant dalgylch Ysgol Abersoch, ni ragwelir y bydd cynnydd arwyddocaol yn allyriadau CO2.

"Mae un plentyn yn disgyn allan or cynnig i gael cludiant oherwydd polisiau oed - yn y dyfodol pam fydd rhifau plant yn cynyddu oherwydd (a) a (b) mae debyg fydd plant eraill yn cael gwrthod y cludiant yma a felly yn dioddef rhan ei addysg."

Derbyniwyd rhai gwrthwynebiadau oedd yn nodi anfodlonrwydd am y diffyg cynnig o gludiant i ddisgyblion oed meithrin. Mewn ymateb i'r gwrthwynebiadau hynny, nodwyd fod Cyngor Gwynedd yn darparu cludiant di-dâl i ddysgwyr sy'n derbyn addysg gynradd ac sy'n byw 2 filltir neu ymhellach o'r ysgol yn eu dalgylch, neu'r ysgol agosaf (dim yn cynnwys disgyblion dosbarth meithrin). Yn unol â Pholisi Cludiant Gwynedd, cyfrifoldeb rhieni yw gwneud trefniadau cludiant ar gyfer disgyblion oedran meithrin.

Yn dilyn y cyfarfod Cabinet bu i'r Adran Addysg gysylltu â rhiant yr unig ddisgybl o oed meithrin sydd yn mynychu Ysgol Abersoch y tymor yma. Daeth yn amlwg, yn dilyn trafod nifer o opsiynau, nad oedd ffordd ymarferol i'r rhiant nol ei phlentyn o'r ddarpariaeth feithrin yn yr ysgol amgen ac y byddai peidio ag ymateb yn gwar afu'r disgybl o weddill ei addysg feithrin.

Cytunwyd i fod yn addasu'r polisi cludiant i nodi y byddwn yn darparu cludiant i ddisgyblion meithrin lle bo'r ysgol y maent wedi cychwyn ynddi yn cau yn ystod blwyddyn ysgol. O ganlyniad i hyn bydd y disgybl yn cael cludiant nol a mlaen o'r ysgol amgen am weddill y flwyddyn addysgol.

iv. Dyddiad gweithredu'r cynnig

“Y penderfyniad ydi i gau yr ysgol yn ganol y flwyddyn ysgol ac does dim amheuaeth fod hyn am fod yn dryslyd ir plant ac eto mae hyn yn cael effaith negyddol ar ei addysg does dim eglurhad pam a beth ydi y rhesymeg yn fan hyn.”

Cadarnheir fod y mater uchod wedi bod yn destun trafodaeth yn ystod cyfarfod y Cabinet ar 28 Medi 2021.

Derbyniwyd gwrthwynebiadau oedd yn cwestiynu'r bwriad i weithredu'r cynnig yng nghanol blwyddyn ysgol. Mewn ymateb i'r gwrthwynebiadau hynny, er i'r ymgynghoriad gael ei gynnal ar y cynnig i gau Ysgol Abersoch ar 31 Awst 2021 a darparu lle i ddisgyblion yn Ysgol Sarn Bach o 1 Medi 2021, yn dilyn ystyried y sylwadau a dderbyniwyd o'r ymgynghoriad yn datgan pryder am yr amserlen amlinellol yma, penderfynwyd y byddai gohirio gweithredu tan 31 Rhagfyr 2021 yn caniatáu mwy o amser i'r Adran Addysg roi trefniadau yn eu lle er mwyn sicrhau trosglwyddiad esmwyth i ddisgyblion Ysgol Abersoch i Ysgol Sarn Bach.

Yn ddarostyngedig ar benderfyniad y Cabinet, rhagwelir bydd hyn yn caniatáu digon o amser i'r Adran Addysg gydweithio gyda'r 2 ysgol i roi'r holl drefniadau angenrheidiol yn eu lle cyn trosglwyddo disgyblion i Ysgol Sarn Bach ddechrau Ionawr 2022.

Gyda chydweithrediad staff Ysgol Abersoch rhagwelir y byddai modd cychwyn y broses bontio i'r ysgol amgen yn raddol dros amser.